

Politički diskurs u rap pjesmama Generala Wooo i grupe Tram 11

Ožegović, Lucijan

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:253943>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-12**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Preddiplomski studij novinarstva

POLITIČKI DISKURS U RAP PJESMAMA
„GENERALA WOOA“ I GRUPE „TRAM 11“
ZAVRŠNI RAD

Mentor: izv. prof. dr. sc. Boris Beck

Student: Lucijan Ožegović

Zagreb

Rujan, 2024.

Izjavljujem da sam završni rad „Politički diskurs u rap pjesmama Generala Woa i grupe Tram 11“, koji sam predao na ocjenu izv. prof. dr. sc. Borisu Becku, napisao samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu. Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obaveza na ovom ili nekom drugom učilištu, te da na temelju njega nisam stekao ECTS bodove.

Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivao etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16-19. Etičkog kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.

Lucijan Ožegović

SADRŽAJ

1. Uvod.....	1
2. Nastanak i razvoj hip-hop kulture.....	2
3. Razvoj hip hop kulture na prostorima RH.....	4
4. Tram 11.....	7
5. Politički diskurs.....	9
5.1. Analiza tema pjesama Tram 11 i Generala Wooa.....	9
5.2. Kritika društva.....	9
5.3. Žene i seksualnost.....	10
5.4. Droga, nasilje i kriminal.....	11
5.5. Kritika državi.....	12
5.6. Mediji.....	13
5.7. Politika.....	13
6. Stil i figure.....	15
6.1. Germanizmi.....	15
6.2. Vulgarizmi.....	16
6.3. Slang.....	16
7. Stilske figure.....	18
7.1. Figure dikcije (glasovne ili zvučne figure).....	18
7.1.1. Anafora.....	18
7.1.2. Asonanca.....	19
7.2. Figure riječi.....	19
7.2.1. Poredba.....	19
7.2.2. Epiteti.....	20
7.2.3. Metafora.....	21
7.2.4. Simboli.....	21
7.3. Figure misli.....	22
7.3.1. Ironija.....	22
7.3.2. Antiteza.....	23
8. Zaključak.....	24
Literatura.....	26
Izvori.....	27
Pjesme.....	27
Sažetak.....	29
Ključne riječi.....	29

1. UVOD

Tema ovog završnog rada je „Politički diskurs u rap pjesmama Generala Wooa i grupe Tram 11“. Rad se sastoji od nekoliko cjelina. Prva cjelina obrađuje nastanak i razvoj hip hop kulture. U njoj će biti više spomena o počecima hip hop kulture, njezinim prvim akterima, korijenima žanra, kao i podjelom na osnovne elemente hip hopa. Druga cjelina bavi se razvojem hip hop kulture i rap scene na području Republike Hrvatske. Spomenut će se prvi akteri na hrvatskoj rap sceni, podjela na tri osnovna razdoblja, te sami proces razvoja ove kulture. Treća cjelina je posvećena članovima grupe Tram 11, Targetu i Generalu Woou. Fokus cjeline je upoznati povijest grupe, njezin nastanak kao i njezine glavne aktere te njihovu diskografiju. U četvrtoj cjelini analizirat će se najčešće teme koje se nalaze u pjesmama Tram 11 i Generala Wooa. Najčešće teme u pjesmama su država i društvo, politika, kriminal i nasilje, mediji te žene i odnosi prema ženama. U petoj cjelini se analiziraju stil jezika te stilske figure koje se nalaze u njihovim pjesmama. Cilj je ispitati politički diskurs kroz upotrebu stilskih figura te kroz analizu sadržajne dimenzije glazbenih tekstova Tram 11 i Generala Wooa. Nakon toga slijedi zaključak rada, te popis literature i svih izvora korištenih za izradu završnog rada.

U radu je analizirano osam pjesama, od čega su tri pjesme s diskografije Tram 11, dok je pet pjesama preuzeto s diskografije, odnosno solo albuma Generala Wooa. Pjesme su nasumično odabrane, a sadržavaju diskografiju Tram 11 i Generala Wooa u periodu od 2000. do 2022. godine, odnosno u razdoblju od 23 godine. Politički diskurs u rap pjesmama nije dovoljno proučen, što je ujedno i glavni razlog istraživanja ove teme.

2. NASTANAK I RAZVOJ HIP HOP KULTURE

Hip-hop kultura počela se razvijati krajem 1960-tih i početkom 1970-tih godina. Smatra se da je kolijevka hip-hop kulture, pa samim time i rap glazbe, naselje Bronx u američkom velegradu New Yorku. Hip-hop je nastao kao svojevrsni pokret otpora među mladim Afroamerikancima i Latinoamerikancima. Osim otpora, hip hop je bio način izražavanja glazbenih, plesnih, umjetničkih i drugih talenata (E. G. Price, 2006).

Hip hop je podijeljen na četiri osnovna elementa, a to su DJing (skraćena od *disco jockey*), Graffiti, Breakdance i MCing (*master of ceremony*). Sva četiri elementa predstavljaju različite forme kojima su mladi Afroamerikanci iznosili svoje umjetničke izričaje te tako iskazivali svoja mišljenja (D. A. Hollie, 2018). Od samog početka, DJ je predstavljao osobu koja je puštala glazbu na gramofonskim pločama i zabavljala publiku. Naizmjenice su miksali unaprijed snimljene pjesme na dva različita gramofona te izgovarali fraze na mikrofon koje su podizale atmosferu među publikom. Sve većim razvojem DJ-a i njihovih vještina, nastala je potreba za osobama koje će nadopunjavati nastupe DJ-a tako što će izgovarati riječi u rimi te zabavljati publiku, a te osobe spadaju u kategoriju MC-a, odnosno repera (Keyes, 2002). *Breakdanceri* su pak, bili skupine plesača koje su svoje plesove izvodile na prve rap ritmove. Skupine plesača su se na zabavama međusobno natjecale u vidu ostvarivanja dominacije i popularnosti, pa su time automatski uvelike pridonijeli potiskivanju nasilnih bandi. *Breakdanceri* su nerijetko bili nazivani „b-boys“ ili „b-girls“. Što se tiče grafiti kulture, ona se uveliko počela razvijati paralelno s razvojem ostalih hip hop elemenata. Iako je kultura iscrtavanja grafita postojala i prije nastanka hip hopa te je bila povezivana s rock scenom, pojavom rap glazbe ulični umjetnici su se počeli poistovjećivati s novim glazbenim stilom (Ogbar, 2007).

Uvriježeno je mišljenje da je hip hop, a ujedno i rap glazba, nastala 1973. godine u južnom dijelu njujorškog naselja Bronx, a „ocem“ ove kulture i glazbe smatra se DJ Kool Herc. Tijekom spomenute godine, Hercova sestra je organizirala zabavu povodom Noći vještica, na kojoj je DJ Kool Herc po prvi puta pokazao svoje umijeće i inovativne tehnike na gramofonskim pločama (Blanchard, 1999).

„U SAD s Jamajke dolazi kao 12-godišnjak, a nakon što je prenio koncept karipskog *sound systema* u parkove Bronxa, prvi je tehnički kreirao koncept produženja *breakbeata* s funk ploče, što je postao temelj „brejkanja“ i podloga za prve vokalne eksperimente MC-ja“ (Grgić, 2004: 16). Taj trenutak smatramo začetkom hip hop kulture.

Rap glazba, koja je jedan od dijelova hip hop kulture, svoje korijene vuče iz drugih popularnih afroameričkih glazbenih žanrova kao što su jazz, blues, funk i R&B. Ono što rap glazba dijeli s navedenim žanrovima je progovaranje o aktualnim društvenim problemima, posebice u zajednicama mladih Afroamerikanaca i Latinoamerikanaca. Slično kao što je i slučaj kod R&B-a, rap glazba također opisuje borbe mladih za čovječnost, jednakost te ostvarivanje građanskih prava (Rabaka (2013) prema Hollie 2018).

U počecima, hip hop kultura te ujedno i rap glazba su imali pretežito „underground“ status, te je trebao niz godina da dosegne status kakav danas ima. Rap i trap glazba danas su jedni od najslušanijih glazbenih žanrova, a popularni reperi uživaju u statusima mega zvijezda kakav su nekoć imali rock zvijezde. Prva komercijalno uspješna rap pjesma, za koju mnogi smatraju da označava i početak rap glazbe, bila je „Rapper`s Delight“ američke grupe „Sugarhill Gang“ iz 1979. godine. Od tog trenutka uslijedio je nagli uspon i rast ove kulture, pa je uskoro nastao i prvi hip hop film imena „Wildstyle“ iz 1982. godine. Prvi rap izvođač koji je dosegao platinasti status po prodanim primjercima bila je grupa „Run DMC“ u 1985. godini, a 1988. je nastao i prvi komercijalno uspješni hip hop magazin, „Source“. Prvi put u povijesti je rap glazba prodala više primjeraka od svih drugih žanrova 1996. godine, a 1998. je zabilježeno prvi puta u povijesti da rap album osvoji nagradu za najbolji album godine na Grammyjima (osvojila ga je Lauryn Hill). Ulaskom u novo tisućljeće, hip hop kultura se nastavila razvijati te je danas rap glazba jedan od najpopularnijih i najprodavanijih žanrova (Ogbar, 2007).

3. RAZVOJ HIP HOP KULTURE NA PROSTORIMA RH

Kao i u slučaju drugih glazbenih žanrova, hip hop je prvo stigao u Veliku Britaniju, prije nego što se proširio u ostatku Europe. Razlog tomu leži ponajviše u zajedničkom jeziku SAD-a i Velike Britanije, ali ima veze s povijesnim kretanjem popularne glazbe. U većini zemalja u kojima se hip hop proširio, izvođači koji su se bavili tom vrstom glazbe su prvo pisali rime na engleskom jeziku, da bi eventualno počeli iste pisati na materinjem jeziku. „Repanje na vlastitom jeziku je vjerojatno najvažnije otkriće u potrazi za identitetom, što je važna vrijednost hip hopa" (Beau 1996:135). Hip hop kultura i rap glazba su se naglo proširile Europom, tako da je krajem 1980-ih godina i početkom 1990-ih godina u svakom većem europskom gradu već postojala određena razina razvijenosti barem nekih od elemenata (Bosanac, 2004)

Autorica Jana Bosanac je povijest hip hopa u Hrvatskoj podijelila na tri razdoblja, međutim radi se o periodu od sredine 1980-tih godina do početka 2000-tih, a kasnija razdoblja nisu obrađena.

Prvo razdoblje obuhvaća period od 1984. godine do početka Domovinskog rata 1991. godine. Razdoblje karakterizira nagli interes mladih prema *breakdance* sceni, za čiji je razvoj uvelike zaslužan veliki broj inozemnih časopisa i filmova. U to doba, u svim većim hrvatskim gradovima nastaju *breakdance* skupine. Što se tiče samog rapa, prve njegove doticaje s hrvatskom publikom možemo pripisati Slavinu Balenu, koji je pokrenuo prvu hrvatsku rap emisiju, „Electro Funk premijera“ koja se emitirala na tadašnjem Radiju 101. Tada se još uvijek nije koristio pojam *rap*, stoga se upotrebljavao izraz *electrofunk*. Osim razvoja *rapa* i *breakdancea*, rasla je i prva grafiti scena, međutim zbog masovnog prebrisavanja uoči Univerzijade 1987. godine, većina djela grafiti scene tadašnjeg doba nije ostala zabilježena. (Bosanac, 2004). Prvu fazu hip hopa u Hrvatskoj su obilježile razne poteškoće, od kojih su samo neke nerazumijevanje, nedostatak informacija kao i financijske poteškoće. S obzirom na predratno stanje, ali i neafirmiranost ove kulture, takvi podaci ne začuđuju. Što se tiče samog stila prvih hrvatskih repera, malo je informacija dostupno, s obzirom na to da prvi izvođači nisu imali ugovore s diskografskim kućama, a privatne zbirke iz tog doba su teško dostupne. Prema komentarima prvih izvođača iz tog razdoblja, domaći rap se ugledao na američki, a *breakdance* mu je bio jedna od glavnih značajki. „Teme njihovih tekstova su uglavnom bile usmjerene na hvalisanje i zabavu, a produkcija tog doba je uvelike kaskala za američkom, zbog manjka tehnoloških uvjeta“ (Bosanac, 2004: 111-112).

Drugo razdoblje obuhvaća period između 1991. i 1997. godine. S obzirom na to da se radi o razdoblju u kojem je trajao i Domovinski rat, glazba nije bila u fokusu, a posebice kada je riječ

o rapu. U tom trenutku radilo se o nerazvijenom i još uvijek nerazvikanom glazbenom žanru koji nije imao podršku glazbene scene kao ni suradnju s izdavačkim kućama, zbog čega možemo reći da se radi o dosta oskudnom razdoblju za hrvatsku rap scenu. Postojala je mala skupina ljudi koja je podržavala žanr te ga ujedno i promovirala i radila na njegovom razvoju. Neki od ranih ambasadora hip hop scene u Hrvatskoj bili su DJ Phat Phillie i DJ Frx, koji su ujedno bili i pokretači rap radioemisije „Blackout Rap Show“ koja se emitirala na Radiju 1. „Emisija i njezini voditelji jako su utjecali na razvoj i današnje stanje scene, ali i na status hrvatske hip hop scene u Europi i svijetu (npr. strani su DJ-i gostovanjima hrvatskih DJ-a u inozemstvu upoznali hrvatsku hip hop scenu i sve češće nastupali na domaćim hip hop događanjima)“ (Bosanac, 2004: 112). Sredinom 1995. godine započinju Blackout hip hop događaji u klubu Radija 1, što je bio prvi indikator rasta i razvoja scene. U tom periodu se počinju javljati skupine koje danas smatramo pionirima hrvatskog rapa, kao što su Tram 11, Sick Rhyme Sayazz (Bolesna Braća) te mnogi drugi. Nedugo nakon toga izašao je i prvi konkretniji projekt hrvatske rap scene pod nazivom „Blackout Project – Project Impossible“ na kojem su sudjelovali Target, General Woo (Tram 11), Bizzo, Baby Dooks (Bolesna Braća), MC Shot i producent DJ Frx. „Početkom 1997. godine Blackout crew, s gostujućim MC-ima poput Luce, Mistahorn, Remi, Vein, El Bahattee, ulazi u studio Radija 101 i u jesen 1997. godine izlazi prvi službeno snimljeni album zagrebačke hip hop scene“ (Bosanac, 2004: 113). Na tom albumu se našla legendarna pjesma skupine Tram 11, „Hrvatski velikani“. Ovaj album je bio odskočna daska za većinu rap izvođača tog vremena, a uskoro su se i diskografske kuće počele zanimati za njihovu glazbu.

Treće razdoblje obuhvaća period između 1997. i 2002. godine. Ovo razdoblje se može smatrati najplodnijim i najrazvijenijim dotadašnjim razdobljem za hrvatski hip hop. Veliki broj tadašnjih izvođača su potpisali ugovore s izdavačkim kućama, a zabilježen je i ogromni porast u popularnosti ovog žanra. U ovom razdoblju izdani su neki od najbitnijih albuma hrvatskog rapa, uključujući album „Čovječe ne ljuti se“ iz 1999. godine, skupine Tram 11, kao i album „Spremni za rat“ repera Nereda i Stoke koji je izašao iste godine. Već sljedeće godine, 2000., izlaze također dva kulturna albuma, „Lovci na šubare“ od Bolesne Braće i „Vrućina gradskog asfalta“ Tram 11, te album „Svaki pas ima svoj dan“ repera El Bahatteeja. Ova era je zaključena s debitantskim albumom Ede Maajke, „Slušaj mater“, koji je izašao 2002. godine. Razdoblje su obilježila i brojna gostovanja svjetski popularnih imena, kao što su Body Count (nastup u Domu sportova 1997. godine), Das EFX (klub Aquarius, 1998. godina), Masta Ace (Aquarius, 2001.

godine), grupa Onyx (Aquarius 2002. godine) te mnoga druga svjetski priznata imena (Bosanac, 2004).

4. TRAM 11

Tram 11 je popularni zagrebački hip hop duo kojeg čine Srđan Ćuk, poznatiji po umjetničkom imenu General Woo, i Nenad Šimun, poznatiji kao Target. Tram 11 je ostavio veliki trag na hrvatsku rap scenu te možemo reći da su pioniri ovog žanra u Hrvatskoj. Ime grupe inspirirano je linijom zagrebačkog tramvaja broj 11, koji je povezivao naselja Črnomerec, odnosno Vrapče iz kojeg dolazi Target, te Dubravu, u kojoj je živio General Woo (Muzika.hr, 2017.). Nastali su 1996. godine, a prvi poznatiji projekt bila je hit pjesma „Hrvatski velikani“ koja se našla na već spomenutoj kompilaciji pjesama „Blackout Project – Project Impossible“. Pjesma je dosegla broj 1 nacionalne top liste TV emisije Hit Depo. Nedugo nakon toga, 1999. godine Tram 11 izbacuje svoj prvi studijski album naziva „Čovječe ne ljuti se“, za čiju su produkciju bili zaduženi Shot i Koolade. Album je sadržavao 18 pjesama, a gostovali su drugi popularni hrvatski reperi poput El Bahateeja, Sick Rhyme Sayazza (Bolesna Braća) i Major League Figuresa. Svoj drugi studijski album, „Vručina gradskog asfalta“, objavljuju 2000. godine. Producenti albuma su bili Koolade, Dash i Baby Dooks, a na albumu su se našla brojna gostovanja. Osim reperskih suradnji na albumu (Baby Dooks, Bolesna Braća, Stupni, Prva Petorka, Renman), našle su se i suradnje s popularnim hrvatskim pjevačicama Ivanom Kindl i Ivanom Husar. Isto kao i „Čovječe ne ljuti se“, izdavač albuma je bila diskografska kuća Menart. Treći studijski album Tram 11, naziva „Tajna crne kutije (The best of)“ izdan je 2003. godine. Riječ je o duplom albumu čiji je prvi dio sadržavao najveće hitove uz nekoliko novih pjesama, a drugi disk se većinom sastojao od rijetkih i neobjavljenih pjesama (Menart.hr.) Iste godine bilježimo i raspad grupe, zbog sukoba njihovih dvaju članova. Tram 11 je tako bio neaktivan gotovo 14 godina, kada se najavio povratnički koncert grupe u Domu Sportova, 11. studenoga 2017. godine. Zbog velikog interesa, koncert je rasprodan gotovo dva mjeseca prije nastupa (Jutarnji.hr.,2017). Ponukani uspješnim koncertom i očitom željom publike za novim materijalima, članovi grupe su najavili nove projekte. Novi album je izašao u siječnju 2022. godine, pod nazivom „Jedan i jedan“. Album je podigao mnogo prašine u medijskom prostoru zbog kontroverznih stihova i tematika kojima su se bavili. Diskografska kuća Menart, koja je službeni izdavač albuma, povukla ga je iz prodaje zbog kontroverzi te raskinula suradnju s Tram 11. Nedugo nakon, album je ponovo izašao pod novonastalom diskografskom kućom „Pad sistema records“, čiji su osnivači upravo dvojac iz Tram 11, General Woo i Target (Index.hr, 2022.)

Raspalom članova Tram 11, njihovi članovi su se posvetili solo karijerama. General Woo je svoj debitantski solo album izbacio 2002. godine, pod nazivom „Takozvani“. Nakon toga je uslijedio kolaboracijski album sa zagrebačkim reperom Markom Lasićem – Neredom, naziva „Baš je lijep ovaj svijet“, koji je izašao 2005. godine. General Woo je svoj treći studijski album izbacio samo godinu nakon suradnje s Neredom, a album je nazvan „Krv nije voda“. U sljedećim godinama su izašla dva albuma s kojima se General Woo najviše istakao u svojoj solo karijeri, a to su albumi „Verbalni Delikt“ iz 2011. godine, te „Pad Sistema“, posljednji Generalov individualni album, koji je izašao 2014. godine (Last.fm)

5. POLITIČKI DISKURS

Diskurs je imenica koja označava govor i razgovor, odnosno raščlanjivanje i analizu. U sintaksi se smatra jezičnom jedinicom najviše razine, pa tako diskurs može biti od jedne rečenice pa sve do čitave knjige. Pojam diskursa često se izjednačava pojmom razgovora ili govorne razmjene. U lingvistici se pod pojmom diskurs podrazumijevaju jezične jedinice koje su veće od rečenice ili „jezična dimenzija predstavljanja različitih aspekata društvenog života“ (Podboj, 2011: 124-125). Socijalni konstrukcionisti ga definiraju kao „interpretativni sistem, kontinuirani proces stvaranja značenja i njegovog javnog cirkuliranja, skup značenja, metafora, predstava, slika, priča, iskaza koji zajedno proizvode određenu verziju događaja“ (Pavlović i dr., 2006: 365 – 381).

Politički diskurs postoji otkad postoji i sama politika. „Od Cicerona do Aristotela, zanimanje se odnosilo na određene metode društvene i političke sposobnosti u dostizanju određenih ciljeva“ (Wilson, 2012: 199).

Pojam političkog diskursa je često definiran dvosmisleno. S jedne strane, definira se kao diskurs koji je sam po sebi politički, a s druge strane kao tip diskursa koji pripada području društvene djelatnosti. Neki autori smatraju kako su svi oblici diskursa u kojima su prisutni moć i kontrola zapravo politički diskurs. Većina politički diskurs koristi kao pojam koji se ostvaruje u politici kao društvenoj aktivnosti, a proizvode ga političari. Bitno je istaknuti da politički diskurs ne proizvode samo političari, već i drugi pojedinci, ako je iznesen s političkom namjerom i u političkom kontekstu.

5.1. Analiza tema pjesama Tram 11 i Generala Wooa

Za analizu tema odabrano je osam pjesama iz diskografije Tram 11 i Generala Wooa. Od osam pjesama, tri pjesme su s albuma Tram 11, dok je drugih pet pjesama preuzeto s Woovih solo albuma.

5.2. Kritika društva

Na Generalovom solo albumu, „Verbalni delikt“ pronašla se pjesma s pjevačicom Ivanom Husar u kojoj General Woo otvoreno progovara o problemima u državi s kojima se svakodnevno

suočavamo. Kroz pjesmu obrađuje razne aspekte društvenih problema, uključujući korupciju, nemoral i socijalnu nejednakost.

*„Ništa se ne mijenja, jer nema promjena
Sve je uspavano loše je i stagnira
Samo truneš džabe volja džabe trud
Nisi lud, otišo bi i ti sad da imaš kud“* (General Woo, 2011.)

Autor s navedenim stihovima iskazuje svoje frustracije koje su uzrokovane nedostatkom promjena u društvu. Opisuje društvo kao pasivno i stagnirajuće, čime dočarava loše stanje u državi i manjak mogućnosti za pozitivnim promjenama.

*„U mom predivnome kraju, nema onih što se kaju
Ti se pozivaju na boga ko da osobno ga znaju
I samo uzimaju sve što isisat se može
Teško im je jako pa pomози im bože
To je elitna gospoda, novog plemenitog roda
I još hrpa komplimentata lopatom kad se doda
I proda, ukrade, glavno je da su pare
Danas učiniti će zlo, već sutra lizati oltare“* (General Woo, 2011)

Nadalje, Woo navedenim stihovima ukazuje na društvene nepravde, te ujedno i licemjerje ljudi. Otvoreno daje kritiku prema svim ljudima za koje smatra da su nepravedno stekli svoj financijski i imovinski status, te ih percipira kao licemjere, što se ponajviše izražava u posljednjem stihu.

5.3. Žene i seksualnost

Seksualnost je oduvijek bila jedna od zaštitnih znakova rap glazbe. Reperi su često svoje stihove posvećivali pripadnicama nježnijeg spola, a žene su učestale teme u reperskim pjesmama. Također je karakteristično za rap da se žene opisuju na pogrдне i vulgarne načine, nazivajući ih raznim pogrđnim imenima. Upravo taj stil koji gaji veliki broj domaćih i stranih repera i jesu uzrok učestalog prozivanja repera za mizoginističke stihove.

U pjesmi „I malu i staru“, koja je izašla na Tram 11-ovom albumu „Tajna crne kutije“ na kojoj je zabilježena suradnja s Bolesnom Braćom i Ivanom Kindl, pronalazimo upravo takve stihove.

*„Mustre, moji kandidati kama sutre
Svodnička sranja kad me doma zovu butre
A najbolje je uvijek kada ostanemo sami
Voliš me previše, pa me nudiš svojoj mami*

*A kako ti je sestra? Ljubav nekad boli
Pozdravi sestričnu jer me ona jako voli*“ (Tram 11, 2003.)

U stihovima se spominje svodništvo te se ujedno opisuju intimni odnosi između autora i žena. U cijeloj pjesmi, General Woo opisuje seksualnu privlačnost kao i eksplicitne seksualne aktivnosti. Također, pronalazimo eksplicitne i kontroverzne stihove, koji prikazuju izopačenost ljubavi i odnosa. Autor se služi sirovim i direktnim jezikom koji je vulgaran i provokativan, što je tipično za rap glazbu.

5.4. Droga, nasilje i kriminal

Droga, nasilje i kriminal su također učestale teme u rap pjesmama. U pjesmi „Nit Života“ grupe Tram 11, s albuma „Vrućina gradskog asfalta“, autori General Woo i Target vode dijalog o fiktivnoj situaciji u kojoj Target opisuje nasilno ubojstvo svoje kćeri, a General Woo djeluje kao prijatelj koji pokušava utješiti svog nesretnog prijatelja. Tako se kroz pjesmu nalaze brojni stihovi koji se referiraju na nasilje:

*Buraz ubit' ćemo papka
Roknut' ću ga majke mi
Govno će da crkne, ljudi olova dajte mi* (Tram 11, 2000.)

Nadalje, u sljedećim stihovima pronalazimo elemente droge i kriminala:

*Pet maraka su bonkasi, uzet ćemo dvjesto
Ne gledaj me bijesno, i ja mrzim ovo mjesto
Nikad nismo dilali i nitko neće znati
Riješit' ćemo robu, puno troše mali Hrvati* (Tram 11, 2000.)

General Woo ovim stihovima iskazuje potrebu za zaradom „brze i lake love“, koju bi trebali ostvariti prodajom droge (bonkasi – Ecstasy) (Jajetić, 2001). Nadalje, General Woo sljedećim stihovima ukazuje na štetnost i posljedice koje uporaba droga može stvoriti konzumentu:

*Ekipa brije na žuto, gotovo je s njima
Ne izlaze iz rupe, a odavno nije zima
Droga je zlo, buraz vjeruj mi to
Prvo vučeš, pa se pikaš, a onda je gotovo* (Tram 11, 2000.)

General Woo također ima pjesmu „Zaustavimo nasilje“ s kojom apelira na zaustavljanje fizičkog i psihičkog nasilja, s naglaskom na djecu i mlade.

*Hrabri su u čoporu, napadnut si s leđa,
Jer nisi kao oni, to je ono što ih vrijeda*

Verbalna agresija nasilnika na djelu,

Jer riječi više bole nego udarci po tijelu (General Woo, 2011.)

General Woo ovim putem upozorava na opasnosti koje verbalno nasilje može prouzrokovati, ističući kako oblici verbalnog nasilja mogu biti jednako opasni kao i fizičko nasilje.

5.5. Kritika državi

General Woo u svojim pjesmama nerijetko spominje svoju državu. Za razliku od grupe Tram 11, Woo u vlastitoj diskografiji često spominje domovinu, međutim većinom u negativnoj konotaciji. Tako u pjesmi „Nikad neće biti bolje“ na sljedeći način opisuje Hrvatsku:

*Zemlja mrtvih velikana, ulaz zapadnog Balkana
Zakržljalo drvo s hrpom nezdravih grana
Manje vrlina od mana, od klana pa do klana
Dok mi sjebavamo sebe
Svi nas jebu sa svih strana
A ovo kafanska je nacija, mržnje, frustracija
Sitnih provokacija i prodanih demonstracija
Ljevica i nacija, političkih deložacija
Propalih sanacija, ne postoji tu garancija* (General Woo, 2011.)

Pjesma se bavi tmurnom slikom društvene stvarnosti i svakodnevnog života u Hrvatskoj. General Woo se opet dotiče problema kao što su ekonomska nesigurnost, politička korupcija te društvena nepravda. Stihom „Zemlja izgleda kao bumerang, a ustvari je banana“, Woo iskazuje nefunkcionalnost Hrvatske, a opisuje i društvo koje je puno mržnje i frustracija. Izražava pesimizam prema budućnosti, ali također poziva na prepoznavanje problema i potencijalnu promjenu tih nepravdi.

Kritiku prema državi, Woo također iskazuje u svojoj pjesmi „Zašto sada šutite?“ u sljedećim stihovima:

*Osnovnoskolci locu kao srednjoskolci
Partizani i ustase rone u WC školjci
A mrtvi glasaju da nas bolje uspore
Ko pune ambasade glasača iz dijaspore* (General Woo. 2011.)

Ističe apsurd hrvatskog naroda koji se još uvijek bavi problematikama prošlog stoljeća, ponajviše u vidu podjele na „ustaše“ i „partizane“. Također, stihovima o „mrtvim glasačima“ te glasovima iz dijaspore, dovodi u pitanje legitimitet hrvatske politike.

5.6. Mediji

General Woo u svojim pjesmama nerijetko otvoreno kritizira medije, opisujući ih kao sredstva za manipulaciju naroda. Jedna od pjesama u kojoj se dotiče medija i medijske slobode je „Vjeruj mi“. Ističe kako mediji u Hrvatskoj nisu slobodni već su upravljani od strane manjine koji imaju prvenstveno financijsku korist.

*Skandal je u špici, svi su umjetni na slici
Mutavom publikom upravljaju urednici* (General Woo, 2011.)

Nadalje, General Woo upućuje kako u medijskom prostoru postoji mnogo cenzuriranja te nametanja vlastitih stavova i preferencija:

*Nikoga ne mrzim, znas da nisam nikada
Jebem vas, cenzura je gora nego ikada
Urednici ekipa pokvarena, dvolična
Kažu pjesma je super ali nije radiofonična* (General Woo, 2011.)

Ništa bolje nisu prošli ni novinari, koje Woo proziva sljedećim stihovima:

*A službeni novinari tipkaju k'o tajnice
Pravi u glavu primaju metke i palice
Ne prodajem guzicu, ionako toga dosta je
Jebem slobodu medija, radio postaje* (General Woo, 2011.)

General Woo ovim stihovima apelira kako novinari zapravo nisu slobodni, već su dužni djelovati po službenim naređenjima. Ističe kako oni „pravi“ novinari koji bezuvjetno istražuju istinu, nerijetko završavaju kobno.

5.7. Politika

General Woo je u svojim pjesmama često prozivao političare te politički sustav općenito. Tako u svojoj pjesmi „Zašto sada šutite?“ oštro i vulgarno proziva brojne hrvatske političare koji su tada bivali u hrvatskom političkom prostoru.

*Josipoviću sorry, što ti nisam na spotu
Ne virim iz šupka, jer ne podnosim sramotu* (General Woo, 2011.)

Nadalje, u negativnom i uvredljivom svjetlu spominje i bivšu hrvatsku premijerku Jadranku Kosor:

*Mudonje su sirove, pičke glupe k'o Kosor
Gamad troši kisik, zauzimaju prostor* (General Woo, 2011.)

U svojim stihovima Woo je prozvao i Vladimira Šeksa:

*Uskoci su smješniji od inspektora Rexa
Jer ovdje nitko nije veća mafija od Šeksa* (General Woo, 2011.)

U istoj pjesmi, General Woo sljedećim stihovima iskazuje svoje mišljenje o politici, Crkvi i domaćoj Vladi:

*Pohlepna je crkva, imam vladu u padu
Viču drz'te lopova dok iza ledja krađu
Politika je kurva, oko nje se diže buka
Sa vise navijača od Dinama i Hajduka* (General Woo, 2011.)

General Woo ovim stihovima ističe licemjerje vladajućih, koji istovremeno pljačkaju i osuđuju druge za isti čin. Također, proziva i Crkvu, koju opisuje pohlepnom, što se prkosi sa osnovnim katoličkim principima.

6. STIL I FIGURE

U pjesmama Generala Wooo i Tram 11, pronađeni su brojni primjeri upotrebe germanizama, vulgarijama te slanga. Ujedno su pronađeni brojni primjeri stilskih izražajnih sredstava.

6.1. Germanizmi

Germanizmi se prema Hrvatskom jezičnom portalu definiraju kao prepoznatljive pojedinosti iz njemačkog jezika usvojene u drugom jeziku. Germanizmi su pojava koja je nastala kao plod povijesnih, kulturnih, ekonomskih i političkih bliskih veza između naroda. Sveprisutne su u hrvatskom jeziku, a riječ je o izrazima, riječima i konstrukcijama riječi koje su preuzete iz nekog germanskog jezika ili pak načinjene prema njemu (Velički i suradnici, 2009: 100). Dakle, možemo reći da su germanizmi riječi koje su preuzete ili posuđene iz njemačkog jezika, a često su zastupljene na zagrebačkom području.

U pjesmama Tram 11 i General Wooo često nalazimo germanizme. S obzirom na veliku prisutnost germanizama u hrvatskom jeziku, ta činjenica ne iznenađuje. Primjer germanizma možemo uočiti u Generalovoj pjesmi, „Ništa se ne mijenja“:

*Šverceri, lopovi, šljakeri treće smjene
Glupe seljačine što dolaze iz sjene* (General Woo, 2011.)

U ovim stihovima pronalazimo dva germanizma: riječ „šverceri“, koja potječe od njemačke riječi *Schwarze*, te riječ „šljaker“, koja potječe od njemačke riječi *Schlacke*.

Primjer germanizma možemo pronaći i u pjesmi Tram 11-a, „I malu i staru“ u stihu „*I zašprehat' se ne da baš tako lako*“. Izraz „šprehati“, koji znači „govoriti“, potječe od njemačke riječi *sprechen* koja također ima isto značenje.

U pjesmi „Nit života“ čiji su autori Tram 11, imamo primjer germanizma u sljedećem stihu:
Šefu kaj sere furam inat (Tram 11, 2000.)

Germanizam je riječ „furati“, koja znači voziti se ili prevoziti, a potječe od njemačke riječi *Fuhre*.

S obzirom da su analizirani reperti podrijetlom sa zagrebačkog govornog područja, ne iznenađuje činjenica da se germanizmi učestalo pojavljuju u njihovim stihovima.

6.2. Vulgarizmi

Prema hrvatskom jezičnom portalu, vulgarizmi se opisuju kao „neprirodni izrazi u govoru i jeziku, kletva“ te kao „iskrivljeni oblik riječi“. Također, vulgarizmi upućuju na neodgojenost, prostaštvo i neuglađenost.

Neke od vulgarnih primjera možemo pronaći u pjesmi „Vjeruj mi“:

*Nabijem ih na k*rac, svi su isti poput klonova*

Sve vidim, ne pušim govornare s puno šarma

Jebite se vi i vaše instant zvjezdice

Pičke krivo rade, bez nade, pa mi se gade

Glazbena sirotinja, školovana karina

Jebem vas, cenzura je gora nego ikada (General Woo, 2011.)

Primjere vulgarizama možemo pronaći i u pjesmi „Nikad neće biti bolje“:

Kopa po kontejneru, dok političari seru

Jer takav je sistem, tako te društvo naguzi

Dok mi sjebavamo sebe

Svi nas jebu sa svih strana (General Woo, 2011.)

Za rap glazbu je karakteristična upotreba brojnih vulgarnih izraza i psovki, tako da ne iznenađuje što u pjesmama Tram 11 i General Woola pronalazimo mnoštvo vulgarizama.

6.3. Slang

Hrvatska enciklopedija slang definira kao „međunarodni jezikoslovni naziv za riječi i izričaje koji se rabe u neformalnom, kolokvijalnom stilu“. To mogu biti riječi iz standardnog jezika koje dobivaju novo značenje, ili se tvore premetanjem slogova, kraćenjem ili sufiksacijom. Neke od tih riječi su u upotrebi samo kratki period pa se nerijetko povezuju s određenom generacijom, dok se neke pak probiju u formalniji pisani stil. Slang se često koristi u pojedinim društvenim skupinama koje se žele odijeliti od drugih skupina i tako formirati svoj identitet.

Primjere slanga možemo pronaći u pjesmi „Nit života“:

Pet maraka su bonkasi, uzet ćemo dvjesto

Na tulumu je akcija, žene, cuga, brija

Agresiva me puca i baš mi treba pljuca

Jer škvadra više dilerima: „Samo daj, daj! (Tram 11, 2000.)

Kristijan Jajetić je u svojoj knjizi „Rokane rime“ koja se bavi stihovima prve generacije hrvatskih repera, razložio i objasnio veliki dio slanga koji se ponavlja u pjesmama hrvatskih izvođača. Tako je riječ „bonkas“ slang za drogu *ecstasy*, dok se izraz „diler“ u ovom kontekstu odnosi na osobu koja prodaje i raspačava drogu. „Cuga“ je slangovski izraz za piće, a radi se o riječi koja se često koristi i rasprostranjena je po cijeloj Hrvatskoj, posebice u gradu Zagrebu i okolici. Izraz „brija“, Jajetić u svojoj knjizi definira kao „modu, trend, furku“ (Jajetić, 2001).

Korištenje slanga je karakteristično za rap glazbu, kako u hrvatskom rapu, tako i u američkom. Tram 11 i General Woo, kao i većina drugih repera, nerijetko koriste slang s pomoću kojeg izražavaju jezik svoje društvene skupine, te tako predstavljaju subkulturu kojoj pripadaju.

7. STILSKE FIGURE

Stilske figure, ili stilska izražajna sredstva su temelj pjesničkog jezika te one oblikuju stil pjesnika. Pod stilske figure spadaju određeni umjetnički oblici koji grade pjesnički stil govora.

Stilske figure se dijele na nekoliko kategorija, među kojima su figure dikcije (zvučne figure), figure konstrukcije, figure misli te figure riječi. (Bagić, 2012).

7.1. Figure dikcije (glasovne ili zvučne figure)

Figure dikcije, ili glasovne (zvučne) figure su figure čije se „djelovanje zasniva na učinku određenih glasova odnosno zvukova u govoru“ (Solar, 2005: 73). Prema Solaru, „ponavljanje određenih glasova ili skupina srodnih zvukova, oponašanje određenih zvukova ili šumova iz prirode omogućuju da jezični izraz dobiva na intenzitetu, obogaćujući smislene sadržaje rečenog“ (2012: 73).

7.1.1. Anafora

Prema Bagiću, anafora je „ponavljanje iste riječi ili skupine riječi na počecima uzastopnih stihova u pjesmi ili na počecima uzastopnih rečenica ili rečeničnih dijelova u prozi, govorništvu, konverzaciji, reklami“ (2012: 33). Bagić napominje kako se radi o stilskoj figuri koja je podjednako zastupljena kod starih i suvremenih pisaca, te se nerijetko koristi i u popularnoj kulturi.

Primjer anafore nalazimo u pjesmi „Nikad neće biti bolje“ u sljedećim stihovima:

*Svaki dan je isti, isto jutro, ista kava
Iste pjesme, iste vijesti od kojih me boli glava*(General Woo, 2011.)

Još jedan primjer anafore možemo pronaći u istoj pjesmi, u sljedećim stihovima:

*Nekog ubije hrana, nekog promet svakog dana
Nekog neka veća sranja, ko industrija duhana
Nekog ubije metak ili sranja sa ekrana* (General Woo, 2011.)

Upotrebom anafore, General Woo osnažuje izričaj poruke koju želi poslati. Također, ponavljanjem iste riječi, Woo dodatno pojačava ritam, čime poruka ostavlja još veći dojam na izrečene stihove.

7.1.2. Asonanca

Asonanca je „ponavljanje samoglasnika u riječi, stihu ili rečenici s ciljem naglašavanja emocionalnog stanja govornika, zvukovnog harmoniziranja iskaza, stvaranja određenog dojma i diskurzivnog tonaliteta“ (Bagić, 2012: 72). Karakteristično je za asonancu da što su razmaci pojavljivanja samoglasnika pravilniji, zvukovni je učinak više izražen.

Primjer asonance možemo pronaći u sljedećim stihovima pjesme „Vjeruj mi“:

Repam na sto načina u hrpi seljačina (General Woo, 2011.)

U stihu se, ponavljanjem samoglasnika „a“, ostvaruje ritmički efekt. Još jedan primjer asonance možemo pronaći u stihovima pjesme „Nikad neće biti bolje“, a stih glasi:

„U doba nevjerice, ne držim se grubo skice“ (General Woo, 2011.)

Slično kao i u prošlom stihu, ponavljanjem samoglasnika „e“ stvara se ritmički efekt.

7.2. Figure riječi

Figure riječi, ili tropi, nastaju promjenom osnovnog značenja pojedinih riječi, a takve promjene možemo zapaziti u svakodnevnom govoru (npr. imenica „lav“ koja se koristi kako bi opisala hrabrog čovjeka). Figure riječi ili trope dijelimo na metaforu, metonimiju, personifikaciju, sinegdohu, eufemizam, epitete, alegoriju i simbole.

7.2.1. Poredba

Prema Bagiću, poredba je „povezivanje bića, predmeta, stvari i pojava na temelju skrivenog ili pripisanog zajedničkog svojstva“ (2012: 256). Također ga definira kao „uvriježeno sredstvo afektivnog naglašavanja i stilskog pojačavanja izraza“. Poredbama se povezuju pojave koje pripadaju istom referencijalnom sustavu, u kojem se mogu iskazati superiornost, jednakost ili inferiornost jedne od njih.

Poredbe možemo pronaći u pjesmama General Wooa. Tako u pjesmi „Vjeruj mi“ ima nekoliko primjere poredbe:

Masivno kao iskrcavanje na Normandiju

Moje krasne riječi sjedaju im k'o šamarčina

Šmrču koku, crte debele k'o kobasice

To je ispiranje mozga k'o Red Carpet i Farma

A službeni novinari tipkaju k'o tajnice (General Woo, 2011.)

Nekoliko primjera možemo pronaći i u pjesmi „Ništa se ne mijenja“:

Riječi ko autobusi, sirovi su i opasni

Stao bi među njih ko taliban da bombu stisnem

Uplašeni, uštogljeni, ko očevi im i majke,

Igraju se života što je realan poput bajke (General Woo, 2011.)

Najizraženije obilježje poredbe koje ovi stihovi ostvaruju je slikovitost. Prema Bagiću, „vizualizirajući ciljanu pojavu, ona oživljava iskaz, konkretizira apstraktno, dinamizira prikazivanje, ističe posebnost govornikove perspektive“ (2012: 256).

7.2.2. Epiteti

Epitet je „pridjev koji se dodaje imenici s ciljem da se naglasi pojedino svojstvo ili vrijednost označenog bića, stvari ili pojave, da se izraz učini snažnijim, uvjerljivijim i slikovitijim“ (Bagić, 2012: 110). U klasičnoj retorici, epitet se promatra kao stilski ukras, a ponekad kao i podvrsta pleonazma. Bagić ističe da je primjeren pjesničkom govoru, s obzirom na to da je sredstvo pojačanja izraza.

U pjesmama Tram 11 i Generala Wooa često možemo pronaći epitete kao sredstva koja pojačavaju imenicu uz koju stoje. Neki od primjera su:

Riješit' ćemo robu, puno troše mali Hrvati (Tram 11, 2000.)

Zemlja mrtvih velikana, ulaz zapadnog Balkana

Zakrzljalo drvo s hrpom nezdravih grana (General Woo, 2011.)

Slikoviti epiteti se nerijetko koriste u rap glazbi. U navedenim primjerima, Woo koristi epitete kako bi pobliže opisao i objasnio imenicu uz koju taj epitet stoji, pa se radi toga imenica čini jasnijom i potpunijom.

7.2.3. Metafora

Metafora je „zamjenjivanje jedne riječi drugom prema značenjskoj srodnosti ili analogiji, prijenos imena s jedne stvari na drugu i značenja s jedne riječi na drugu“ (Bagić, 2012: 187). Metafora je sastavni dio svakog stila i jezika, a možemo je pronaći od razgovora i medija, pa do pjesničkog diskursa. Metaforu se doživljava kao kraljicu figura, odnosno najsnažniju i najčešću figuru. Prema Bagiću, metafora „spaja udaljena iskustvena područja i sfere svijeta, povezuje različita osjetila i osjete te može ubrzati ili usporiti komunikaciju“ (2012: 187).

Primjere metafore možemo pronaći u pjesmi „PŠK“ s posljednjeg albuma Tram 11:

Priče utopijske, retardacija bez kočnice

Puši ga potomku tifusa i dizenterije (Tram 11, 2022.)

Stihom „priče utopijske, retardacija bez kočnice“, Woo metaforom prikazuje apsurdne i nerealne ideje koje vode u propast bez ikakve kontrole i ograničenja. Drugim stihom, pak, metaforu koristi za nekoga tko je proizvod nečega negativnog ili destruktivnog, u ovom slučaju bolesti, što može simbolizirati moralnu ili društvenu propast.

7.2.4. Simboli

Prema Bagiću, simbol je „konkretna stvar, koja prema manje ili više ustaljenoj vezi, upućuje na kakvu ideju ili apstrakciju“ (2012: 285). Također, opisuje simbole sljedećim riječima: „vidljivo evocira nevidljivo, teško izrazivo predočava se uvriježenim ili motiviranim znakovima kojih je značenje trenutno dostupno i lako razumljivo“ (2012: 285).

General Woo i Tram 11 u svojim pjesmama nerijetko koriste simbole. Neki od primjera uporabe simbola možemo pronaći u pjesmi „PŠK“ grupe „Tram 11“:

Na čelu ti petokraka, u oku dugine boje (Tram 11, 2022.)

Prvim stihom, General Woo prikazuje političke simbole. „Petokraka“ se spominje kao simbol komunizma te se povezuje s ideološkim protivnicima, dok se „dugine boje“ također koriste kao simbol LGBT zajednice, a u kontekstu ove pjesme također predstavljaju ideološke protivnike.

Također, primjere simbola možemo pronaći u pjesmi Generala Wooo „Zašto sada šutite?“:

Bog je stari bradonja, Smrt hoda s kosom

Franjo i Slobo cijepaju atome Bosnom (General Woo, 2011.)

Isticanjem pojmova Boga i Smrti, Woo prikazuje religijske i mitološke figure, koje predstavljaju moć i neizbježnost smrti. Ovi stihovi se također mogu djelomično protumačiti kao i metafora, s obzirom na to da mu ista služi kao sredstvo kojim prikazuje snažnu sliku sukoba i razaranja.

7.3. Figure misli

Figure misli se teško mogu odijeliti od figura riječi, odnosno tropa. Prema Solaru, obje grupe figura odnose se na značenje riječi, međutim u figure riječi „ubrajaju obično one figure u kojima se neposredno mijenja značenje riječi“, dok se u figure misli „ubrajaju figure koje se odnose na širi smisao onog što je rečeno“ (Solar, 2005: 84)

7.3.1. Ironija

Bagić definira ironiju kao „premišljanje iskaza“ i kao „polifonijsku figuru diskursa čije funkcioniranje karakterizira razmak između znaka i smisla, rečenog i mišljenog, slova i duha stvari, iskaza i iskazivanja“ (Bagić, 2012: 158). Njezin cilj je da osnažuje neki izraz, a smatra se sinonimom inteligencije i visoke kulture. Može se pojavljivati u običnom razgovoru, ali i u literaturi, publicistici, filozofiji i promidžbi. Ironija se ostvaruje pomoću drugih figura kao što su hiperbola, litota ili paradoks.

Primjer ironije možemo pronaći u nekoliko stihova pjesme „Zašto sada šutite?“:

*Pohlepna je crkva, imam vladu u padu
Viču drz'te lopova dok iza ledja kradu
Politika je kurva, oko nje se diže buka* (General Woo, 2011.)

Ovim stihovima General Woo oštro kritizira političku korupciju kroz ironičan ton. Također, na ovaj način omalovažava odnos prema politici, naglašavajući političku nečasnost, kao i nečasnost njezinih aktera.

Ironiju možemo pronaći i u pjesmi „Ništa se ne mijenja“ u sljedećim stihovima:

*Studenti ne mijenjaju svijet već modne marke
Slušaju cajke dok sjede u mladeži stranke* (General Woo, 2011.)

Ovim stihovima, General Woo naglašava razočarenje i kritiku prema mladima koji ne mijenjaju svijet na bolje, već su fokusirani na potrošnju i konzumerizam.

7.3.2. Antiteza

Antiteza je „izražavanje suprotnosti u iskazu povezivanjem dviju riječi, sintagmi ili rečenica suprotnog značenja“ (Bagić, 2012: 51). Antiteza se koristi kao „sredstvo naglašavanja sukoba ideja ili emocija, dramatiziranja situacije, polemičkog uvjeravanja, gdjekad i izazivanja smijeha (Bagić, 2012: 51).

Primjer antiteze možemo pronaći u pjesmi „Ništa se ne mijenja“ u sljedećem stihu:

*Potrošačke robove voli najviše na svijetu
Prvo našopa ih hranom, onda prodaje im dijete* (General Woo, 2011.)

Antitezu pronalazimo u suprotnosti pojmova „šopanja hranom“ i „prodavanja dijete“. Ove riječi stavljaju u kontrast dvije suprotne radnje koje se međusobno isključuju, no ipak se događaju jedna za drugom.

Još jedan primjer možemo pronaći u pjesmi „Zašto sada šutite?“ u sljedećim stihovima:

*Veliki domoljubi odgajaju djecu
Koji nakon Škore režu žile na Cecu
Onda ide Thompson, a onda Lepa Brena
Plesni podij pliva od izrezanih vena* (General Woo, 2011.)

Spominjanjem glazbenih umjetnika koji su očigledna suprotnost (Thompson i Škoro – Ceca i Lepa Brena), General Woo ukazuje na kontradikcije u društvenim vrijednostima kod Hrvata.

8. ZAKLJUČAK

Tema ovog završnog rada bila je „Politički diskurs u rap pjesmama Generala Wooa i grupe Tram 11“. Rad se sastoji od nekoliko glavnih cjelina. Prva je posvećena nastanku hip hop kulture i rap glazbe, te su u njoj objašnjavaju osnovni pojmovi i povijest žanra. U drugoj cjelini obrađuje se nastanak hip hop kulture i rap glazbe na području Republike Hrvatske, dok je treća cjelina svojevrsna biografija autora čiji su tekstovi obrađeni kroz završni rad, odnosno Targeta i Generala Wooa. U četvrtoj cjelini obrađene su najčešće teme koje se provlače kroz pjesme Tram 11 i Generala Wooa, dok je peta cjelina posvećena stilu i jeziku kojim se koriste autori, a pritom je naglasak na stilskim izražajnim sredstvima. Analizirano je osam pjesama, od kojih pet pjesama spada pod solo diskografiju Generala Wooa, dok druge tri pjesme pripadaju diskografiji grupe Tram 11. Analiza rada je kvalitativna, te ne postoji pripadajuća hipoteza. Analizirane su teme pjesama, te jezik i stil. Cilj rada je pridonijeti istraživanju popularne kulture, s obzirom da se ta istraživanja ne provode dovoljno često.

Obradom analiza tema zaključujemo kako su najčešće teme koje se provlače u stihovima domovina, politika, kriminal i nasilje, žene i seksualnost, društvo te mediji. Reperi su često oštri pri prozivanju, bilo da se radi o državi, politici ili društvu, stoga nije iznenađujuće da su upravo ove teme najučestalije u njihovim pjesmama.

Osim tema pjesama, proučeni su stil i jezik analiziranih pjesama. Najviše se pojavljuju germanizmi, vulgarizmi te slang, dok se od stilskih figura najviše ponavljaju figure dikcije, figure riječi i figure misli. Istaknute figure su analizirane jer se pomoću njih nerijetko oblikuju politički angažirane poruke u glazbi. Glavne poruke koje Tram 11 i General Woo šalju u svojim pjesmama su često povezane sa stilskim figurama koje koriste. Od figura dikcije najčešće su korištene asonanca i anafora. Što se tiče figura riječi, najzapaženije su poredba, epiteti, metafore i simboli, dok se kod figura misli najviše pronalaze ironija i antiteza.

Korištenje urbanog jezika je učestalo u pjesmama, što se očituje čestom primjenom germanizama, vulgarizama i slanga. Upotreba germanizama je uvelike povezana s geografskim područjem s kojega reperi dolaze. S obzirom na to da su germanizmi više zastupljeni u sjevernijem dijelu Hrvatske, uključujući Grad Zagreb i okolice, ne iznenađuje činjenica da se u njihovim pjesmama pronalaze brojni germanizmi, s obzirom na to da je njihovo područje djelovanja upravo Grad Zagreb.

Iz rada možemo zaključiti kako se politički diskurs provlači kroz većinu tekstova Tram 11 i Generala Wooa, čemu najbolje svjedoče najučestalije teme koje pronalazimo u njihovim pjesmama. Autori se ne ustručavaju prozvati nikoga, a to često rade na oštar i vulgaran način, što je inače karakteristično za rap glazbu. U konačnici, analizom tekstova uviđamo da se politički diskurs pojavljuje u praktički svim pjesmama Tram 11 i Generala Wooa, te da su autori oštri i bez dlake na jeziku, te nemaju problem s iskazivanjem svog mišljenja, bez obzira na vulgarnosti ili kontroverznosti istog.

Literatura

- 1) Bagić, Krešimir (2012) *Rječnik stilskih figura*. Zagreb: Školska knjiga d.d.
- 2) Blanchard, Becky (1999) *The social significance of Rap and Hip hop culture*. Harvard University: Ethics od development in a global environment.
https://hiphoparchive.org/sites/default/files/the_social_significance_of_rap_hip_hop_culture.pdf Pristupljeno 10. srpnja 2024.
- 3) Bosanac, Jana (2004) Transkulturacija u glazbi: Primjer hrvatskog hip hopa. *Narodna umjetnost* 41/2, 105-122. <https://hrcak.srce.hr/file/41074> Pristupljeno 15. srpnja 2024.
- 4) George, Emmet Price (2006) *Hip hop culture*. Santa Barbara, California: ABC-CLIO
- 5) Grgić, Velimir (2004) *Ritam i Rima*. Zagreb: AGM.
- 6) Hollie, D.A. (2018) *An exploration of hip hop influence*. Angelo state University. <https://asu-ir.tdl.org/server/api/core/bitstreams/72aeb72e-3a1e-4db5-94c6-2d0842decc0d/content> Pristupljeno 10. srpnja 2024.
- 7) Jajetić, Kristijan (2001) *Hrvatski hip hop: Rokane rime*. Koprivnica: Šareni dućan.
- 8) Keyes, C.L. (2002) *Rap music and street consciousness*. Illinois: University of Illinois Press.
- 9) Ogbar, O.G. Jeffrey (2007) *Hip hop revolution: The culture and politics of rap*. Kansas: University press of Kansas.
- 10) Pavlović, Jelena i dr. (2006) Teorijske pretpostavke diskurzivnih i narativnih pristupa u psihologiji. *Psihologija*. 39(4): 365-381.
- 11) Podboj, Martina (2011) Manipulacija u političkom diskursu-kritički pristup. *Hrvatistika: studentski jezikoslovni časopis*. 5 (5): 123-133.
- 12) Solar, Milivoj (2005) *Teorija književnosti*. Zagreb: Školska knjiga.
- 13) Wilson, John (2012) Politički diskurs. ur: Deborah Schiffrin, Deborah Tannen i Heidi E. Hamilton. *The Handbook of Discourse Analysis* (398-411) Massachusetts, Oxford: Blackwell Publishers. <https://hrcak.srce.hr/file/165040> Pristupljeno 1. kolovoza 2024.

Izvori

- 1) Menart.hr, Tram 11 <https://www.menart.hr/en/tram-11> pristupljeno 30. srpnja 2024.
- 2) Index.hr, „Tram 11 nakon 22 godine izbacio novi album“ <https://www.index.hr/magazin/clanak/tram-11-nakon-22-godine-izbacio-novi-album/2332414.aspx> pristupljeno 2. kolovoza 2024.
- 3) Jutarnji.hr, „Tram 11 nakon 14 godina pauze rasprodali Dom sportova“ <https://www.jutarnji.hr/kultura/glazba/tram-11-nakon-14-godina-pauze-rasprodali-dom-sportova-povratnicki-koncert-usao-u-povijest-iako-se-tek-treba-odrzati-za-mjesec-i-pol-dana-6588729> pristupljeno 1. kolovoza 2024.
- 4) Last.fm, General Woo <https://www.last.fm/music/General+Woo/+wiki> pristupljeno 4. kolovoza, 2024.
- 5) Hjp.znanje.hr, Hrvatski jezični portal, germanizam https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=fFdIXBA%3D pristupljeno 5. kolovoza 2024.
- 6) Hjp.znanje.hr, Hrvatski jezični portal, vulgarizam https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=f15mWhR4 pristupljeno 5. kolovoza 2024.
- 7) Enciklopedija.hr, hrvatska enciklopedija, slang <https://www.enciklopedija.hr/clanak/slang> pristupljeno 5. kolovoza 2024.

Pjesme

- 1) Youtube.hr, Tram 11 – Nit života <https://www.youtube.com/watch?v=NvdhXLbB3wU>
<https://genius.com/Tram-11-nit-zivota-lyrics>
- 2) Youtube.hr, Tram 11 – I malu i staru <https://www.youtube.com/watch?v=zU7x3TNqXM8>
Genius.hr, <https://genius.com/Tram-11-i-malu-i-staru-lyrics>
- 3) Youtube.hr, Tram 11 – PŠK <https://www.youtube.com/watch?v=sJgu2edtpuU>

Genius.hr, <https://genius.com/Tram-11-psk-lyrics>

4) Youtube.hr, General Woo – Ništa se ne mijenja
<https://www.youtube.com/watch?v=1RmdHn72w-U>

Genius.hr, <https://genius.com/General-woo-nista-se-ne-mijenja-lyrics>

5) Youtube.hr, General Woo – Nikad neće biti bolje
<https://www.youtube.com/watch?v=4wCrACojxlg>

Genius.hr, <https://genius.com/General-woo-nikad-nece-biti-bolje-lyrics>

6) Youtube.hr, General Woo – Zašto sada šutite?
<https://www.youtube.com/watch?v=IqrsoxIASnU>

Genius.hr, <https://genius.com/General-woo-zasto-sada-sutite-lyrics>

7) Youtube.hr, General Woo – Vjeruj mi <https://www.youtube.com/watch?v=RuDUqk5OhC0>

Genius.hr, <https://genius.com/General-woo-vjeruj-mi-lyrics>

8) Youtube.hr, General Woo – Zaustavimo nasilje
<https://www.youtube.com/watch?v=UCI9aGsbZOo>

Sažetak

Ovim završnim radom problematizira se pitanje političkog diskursa u pjesmama popularnog hrvatskog rap sastava Tram 11 i njegovog člana Generala Wooa. Analizirane su teme, jezik i stil pjesama. Predmet istraživanja bilo je osam pjesama, od čega pet pjesama grupe Tram 11 i tri pjesme iz samostalne diskografije Generala Wooa. Analiza rada je kvantitativna. Rad se bavi temama koje su zastupljene u nasumično odabranim pjesmama te za cilj u njima ima prepoznati stilske figure i politički diskurs.

Ključne riječi

Politički diskurs, Tram 11, General Woo, germanizam, vulgarizam, slang, stilske jezične figure

Summary

This thesis discusses the issue of political discourse in the songs of one of the most popular Croatian rap bands Tram 11 and one of their group members, General Woo. The themes, language and style were analyzed. The subject of this research was eight songs, of which five were songs by Tram 11 and three songs were from General Woo's independent discography. The analysis of the work is quantitative. The paper deals with topics that are represented in randomly selected songs and aims to recognize stylistic figures and political discourse in them.

Key words

Political discourse, Tram 11, General Woo, germanism, vulgarism, slang, stylistic figures of speech.